

Bojana Aristovnik, Zgodovinski arhiv Celje

PEDAGOŠKA DEJAVNOST V ZGODOVINSKEM ARHIVU CELJE V OBDOBJU 2001 DO 2011

UVOD

Arhivsko društvo Slovenije je leta 2010 izdalo knjižico Slovenski arhivi se predstavijo,¹ v kateri je na kratko opisana pedagoška dejavnost v slovenskih javnih arhivih, tj. v osrednjem državnem arhivu, šestih regionalnih arhivih in treh arhivih Katoliške cerkve. Gre za knjigo, ki bo predvsem v pomoč učiteljem in profesorjem, ko se bodo odločali, kako organizirati kulturni dan za svoje učence oz. dijake. Poleg opisa pedagoške dejavnosti vsak arhiv podaja tudi osnovne podatke in kontaktne informacije, v uvodniku pa je dobro razložena arhivska mreža. S knjižico smo arhivi morda prvič pokazali, da se zavedamo pomena t. i. učnih ur v arhivu. V vsakem arhivu jih izvajamo v skladu s prostorskimi in kadrovskimi možnostmi arhiva.

Svojevrstno možnost za sodelovanje arhivov s šolami ponuja Kulturni bazar.² Na bazarju se na stojnicah predstavijo slovenske kulturne institucije, povabljeni pa so pedagoški delavci, da si ogledajo vso ponudbo. Na delavnicah in predavanjih, ki potekajo vzporedno, je moč slišati pozitivne izkušnje o sodelovanju šolnikov in kulturnikov. Predstavljeni so projekti sodelovanja, ki so zastavljeni širše in so tudi finančno podprti. Arhivi na Kulturnem bazarju nastopamo skupaj, naše stojnice so dobro obiskane, saj se zaradi predstavitve kaligrafskega pisanja in izdelave pečatov pri nas vedno kaj dogaja.

UČNE URE V ZGODOVINSKEM ARHIVU CELJE V LETIH 2001 DO 2011

Zgodovinski arhiv Celje je po Zakonu o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih³ pristojen za ustvarjalce z območja upravnih enot Brežice, Celje, Hrastnik, Krško, Laško, Mozirje Sevnica, Slovenske Konjice, Šentjur, Šmarje pri Jelšah, Trbovlje, Velenje, Zagorje ob Savi in Žalec. Ena od nalog, ki jih določa zakon, je posredovanje kulturnih vrednot v zvezi z arhivskim gradivom širši javnosti. V to dejavnost spada tudi pedagoška dejavnost. Zgodovinski arhiv Celje je lahko začel bolj organizirano opravljati pedagoško dejavnost šele leta 2001, po preselitvi v nove prostore na Teharski cesti 1. Na stari lokaciji (Trg celjskih knezov 10) so nas obiskale le manjše skupine in nekateri zgodovinski krožki, ki so si želeli ogledati primere zgodovinskih virov, ali raziskovalne skupine, ki jih je zanimala določena problematika (npr. zgodovina prometa na Celjskem, gradnja meščanskih hiš, zgodovina otroštva, zgodovina šol itd.). Zaradi utesnenosti pa nismo opravljali pedagoške dejavnosti.

V desetletnem obdobju, ki ga predstavljamo, smo postopoma gradili večjo prepoznavnost arhiva. Povezali smo se Zavodom RS za šolstvo, ki učitelje zgodovine izobražuje tudi v študijskih skupinah. Na območju, ki ga pokriva Zgodovinski arhiv Celje, so takrat delovale tri študijske skupine osnovnošolskih učiteljev zgodovine, ki imajo sedeže v Celju, Brežicah in Velenju. Z njimi smo se avgusta 2002 srečali na študijskih skupinah, predstavili dejavnost in naloge arhiva in posebej možnost sodelovanja in izvedbo učnih ur v arhivu. Pedagoško dejavnost smo predstavili tudi z dopisi na šole. K večji prepoznavnosti arhiva prispevajo tudi predavanja, ki jih imamo arhivisti zunaj arhiva (predavanja za društvo učiteljev zgodovine, na šolah, pri posameznih društvih). K povezavi šol z arhivi spodbujajo splošni cilji predmeta zgodovina, zapisani v posodobljenem učnem načrtu za osnovno šolo iz leta 2011, kjer piše, da naj se učence in učenke spodbuja k oceni pomena knjižnic, muzejev in

¹ Slovenski arhivi se predstavijo (ur. Bojan Himmelreich in Katja Zupanič). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2010.

² <http://www.kulturnibazar.si/> (dostop: 9. 10. 2012).

³ Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA), Ur. l. RS, 30/2006.

arhivov.⁴ Veliko pozornost zgodovinskim virom in ustanovam, ki jih hranijo, namenja tudi tema Ostanki preteklosti (Spoznavamo zgodovino) v 6. razredu osnovne šole.⁵ Na delo z zgodovinskimi viri in ustanovami, ki jih hranijo, pa se veže tudi sklop proceduralnih ciljev, ki se nanaša na razvijanje spretnosti, veščin in zmožnosti dela z zgodovinskimi viri.⁶

Tudi posodobljeni učni načrt za gimnazije iz leta 2008 v svojih ciljeh daje osnovno izhodišče za sodelovanje šole in arhiva. Cilji, ki se nanašajo na razvijanje spretnosti in veščin, sugerirajo dijakom, da bodo prek dela z zgodovinskimi viri razvili in usvojili različne spretnosti, veščine in zmožnosti.⁷

Učni načrt za izbirni predmet v osnovni šoli Odkrivajmo preteklost svojega kraja pa v okviru več učnih ciljev in vsebin priporoča, naj se učenci preizkusijo pri raziskovanju preteklosti svojega kraja tudi z raziskovanjem arhivskega gradiva.⁸

Sodelovanje šole in arhiva lahko pomaga realizirati tudi cilje, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč, ki so zapisani v posodobljenih učnih načrtih za osnovno šolo in gimnazijo. Osnovni namen obiska arhiva je realizirati cilj, da dijaki razvijejo pozitiven odnos do kulturne dediščine in ustanov, ki jo hranijo. Posredno pa z obiski šolskih skupin na tematskih razstavah ali pri raziskovalnih nalogah arhivi pomagamo realizirati tudi druge cilje iz te skupine.

V obravnavanem desetletnem obdobju smo v Zgodovinskem arhivu Celje pripravili samostojne razstave, razstave v sodelovanju z drugimi kulturnimi institucijami, gostili pa smo tudi razstave drugih slovenskih arhivov kot tudi razstave iz tujine in upam, da smo dali svoj delček k realizaciji navedenih ciljev. Obisk razstav je bil zelo dober, tako osnovnošolske kot srednješolske skupine pa so si jih ogledale pod strokovnim vodstvom avtorjev.

*Učenci pozorno sledijo predstavitvi razstave Umetnost hebrejske pisave.
(Foto: Bojana Aristovnik.)*

Leta 2011 je Zavod RS za šolstvo za učitelje zgodovine osnovnih šol pripravil predstavitve Zgodovinsko terensko delo pri pouku zgodovine,⁹ kjer je predstavljena tudi arhivska mreža in možnost vključevanja arhivskih učnih ur in delavnic kot sestavnega dela zgodovinskega terenskega dela. Zgodovinsko terensko delo kot uspešna oblika za spoznavanje novih vsebin je v skladu s spoznanjem švicarskega pedagoga (Johanna Heinricha Pestalozzija, 1746–1827), ki je za najvišjo kakovost v spoznavnem procesu postavil seznanjanje in opazovanje predmetov na samem kraju – »in situ«.

Seveda se tega vse bolj zavedamo tudi v arhivih. Zgodovinski arhiv Celje je tako v šolskem letu 2006/2007 sodeloval v projektu Leto kulture, ki sta ga skupaj pripravili ministri za kulturo in za šolstvo in šport, katerega namen je dvigniti zavest o pomenu kulturne vzgoje v šolskem in javnem prostoru. Zgodovinski arhiv Celje se je v projekt vključil s programi, ki jih še vedno ponuja in so predstavljeni na spletni strani Zgodovinskega arhiva Celje¹⁰ pod naslovom: »Izobraževanje, učna ura za šolarje«.

4 Program osnovna šola.Zgodovina. Učni načrt. Ljubljana: MŠŠ, ZRSŠ, 2011, str. 6. Dostopno na: http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (dostop: 9. 10. 2012).

5 Prav tam, str. 7.

6 Prav tam, str. 5.

7 Učni načrt. Gimnazija. Zgodovina. Splošna (tudi strokovna in klasična) gimnazija. Ljubljana: MŠŠ, ZRSŠ, str. 8. Dostopno na: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (dostop: 9. 10. 2012).

8 Učni načrt. Izbirni predmet. Zgodovina. Odkrivajmo preteklost svojega kraja. Ljubljana: MŠŠ, ZRSŠ, 2008. Dostopno na: http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Preteklost_kraja.pdf (dostop: 9. 10. 2012).

9 Brodnik, Vilma (2011). Zgodovinsko terensko delo pri pouku zgodovine, Zavod RS za šolstvo. Interno gradivo.

10 <http://www.zac.si/izobrazevanje/delavnice/> (dostop: 9. 10. 2012).

Šole, ki so med prvimi uvedle devetletno osnovno šolanje, so se začele zanimati tudi za možnost izvajanja arhivskih delavnic za manjše skupine učencev. Izdelali smo programe in imeli arhivske delavnice na teme cehi, preskrba prebivalstva z živili in prehrana Celjanov v obdobju 1914 do 1945, kaligrafija in izdelava listin, poplave v Celju 1990 in 1998. Za učence iz zainteresiranih šol pripravljamo arhivske delavnice že vse od leta 2002, ki jih učenci obiskujejo v okviru svojih interesnih dejavnosti, kulturnih dni oziroma krožkov – raziskovalne dejavnosti. Vsako leto Komisija za delo zgodovinskih krožkov Zveze prijateljev mladine Slovenije za osnovne šole razpiše teme raziskovalnih nalog in v okviru tega projekta šolam, ki se obrnejo na nas, pomagamo s strokovnimi nasveti.

Tabela: Obisk v obdobju 2001 do 2011 v Zgodovinskem arhivu Celje

Leto	Osnovnošolci	Srednješolci	Študenti	Drugi	Skupaj
2001	24	/	/	62	86
2002	537	442	/	263	1242
2003	577	341	/	299	1217
2004	144	782	/	707	1633
2005	545	1420	/	1534	3499
2006	454	1226	/	904	2584
2007	416	1107	52	682	2257
2008	50	310	/	444	804
2009	297	495	19	350	1161
2010	530	568	/	329	1427
2011	440	417	/	342	1204
2001 do 2011	4014	7108	71	5921	17114

Najpogostejša oblika sodelovanja s šolami je še vedno splošna predstavitvena ura v arhivu. Program šolske učne ure v arhivu smo skupaj pripravili arhivisti slovenskih arhivov, ki pokrivamo pedagoško izobraževalno dejavnost, v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo. Pripravljamo jo tako za osnovnošolske in tudi srednješolske skupine. Napotek, naj dijaki obiščejo arhiv, je zapisan tudi v učbeniku za prvi letnik gimnazije.¹¹ V uvodnem poglavju z naslovom Zakaj je pomembna zgodovina so omenjeni tudi arhivi pri učni enoti Pomen zgodovinskih virov, ki ob koncu poglavja predlaga dijakom: »Obiščite najbližji arhiv in napišite krajše poročilo o gradivu, ki ga hrani.«¹² Ugotovljamo, da je med srednješolskimi skupinami že kar nekaj dijakov, ki so že obiskali arhiv v času osnovnega šolanja, in da nekateri med njimi že kar dobro poznajo arhiv in tudi njegovo dejavnost.

Največkrat pripravimo splošno predstavitveno uro, ki pa ni nikoli v celoti ponovljiva. Učenci iz različnih okolij imajo različno predznanje, nekateri učitelji zelo dobro pripravijo učence na obisk arhiva, druge skupine pa v arhiv pridejo tudi kar tako. Izhajamo iz predznanja učencev in uro gradimo glede na njihove odzive, odgovore. Seveda sledimo osnovnim ciljem ure, a pri vsaki skupini pridemo po različnih poteh do novih spoznanj. Če nam uspe uro izpeljati tako, je zadovoljstvo na obeh straneh veliko večje, kot če togo sledimo pripravi. Predvsem osnovnošolci zelo radi sodelujejo, želijo do novih spoznanj na konkretnih primerih virov, zato se predvsem za mlajše skupine poslužujemo induktivne metode podajanja novih znanj, seveda kadar so učenci dobro motivirani in pripravljeni na obliko sodelovalnega učenja.

Otroci na obisku v arhivu, njegovem ogledu in pri predstavitvi arhivov spoznajo mnogo novih, zanimivih dejstev, povezanih z gradivom, ki ga hrani arhiv. Mnogi se tu prvič srečajo s pergamentom in so zelo presenečeni, ko izvedo, da gre pravzaprav za obdelano kožo in da je bilo za nastanek dokumenta v preteklosti treba žrtvovati kožo ali ovco. Zelo zanimivo se jim zdi potipati pergament. Mnoge preseneti dejstvo, da je papir, ki si ga predstavljajo kot krhko, hitro minljivo stvar, pravzaprav najbolj zanesljiv nosilec zapisa. Ob njihovi sedanji zaverovanosti v DVD-je in druge nosilce digitalnih zapisov je to spoznanje kar koristno.

¹¹ Brodnik, Vilma et al. (2009). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

¹² Prav tam, str. 13.

Otroci in mladina se ob stiku z ostanki dejavnosti izpred mnogih desetletij ali celo stoletij lahko zavejo hitrosti, s katero teče čas, in kako pretekli čas vpliva na sedanost. Ne samo nosilci zapisov, tudi nekatere vrste gradiva v arhivu s svojo edinstvenostjo pritegnejo zanimanje nadebudnih obiskovalcev in jim tako podobe iz arhiva močnejše vtisnejo v spomin. Začuden so ob navodilu za nabiranje kopriv, ki so jih predelovali v tkanino v času prve svetovne vojne, ali ob obsežni zbirki nalepk, ki so jih v polnilnici osvežilnih pijač lepili na steklenice. Seveda so navdušeni, ko vidijo listino z velikim pečatom in ko spoznajo pisavo, ki je ne znajo prebrati, gotico. Pokažemo jim čim več različnih virov (listine, šolske kronike, zlato knjigo učencev, plakate, fotografije, imenike učencev, razglednice, načrte itd.), kar dodatno poveča zanimanje. Učenci v arhivu prvič spoznajo zgodovinske vire in se čudijo njihovi obliki in velikosti. Čudijo se tudi lepi pisavi in ne morejo verjeti, da so včasih pisali tako lepo. Že več skupin je ob pogledu na vpise v zlato knjigo učencev vprašalo, »ali je to napisano na računalnik«. Obisk arhiva nadgradimo z ogledom dokumentov, ki se nanašajo na zgodovino domačega kraja. Učenci si ogledujejo razglednice, slike, podatke svojega kraja nekoč in jih primerjajo z današnjim stanjem. Iščejo podobnosti in razlike. Zanimive so tudi redovalnice iz začetka 20. stoletja in t. i. nemške ocene. Učenci z zanimanjem preberejo priimke, ki jih poznajo iz domačega kraja, z zanimanjem pa preberemo tudi nekaj vpisov opravičil – vzrokov izostankov učencev iz let takoj po drugi svetovni vojni. Zelo jih navduši tudi bogato ilustrirana spominska knjiga polkovnika Milana Majcna. Učenci v arhivu vidijo dragocene listine in dokumente na različnih nosilcih, ki so posebej zanimivi zaradi videza ali vsebine. To jim veliko pomeni, saj vidijo izvornike na lastne oči in na samem mestu začutijo pomembnost listin ter oblikujejo lasten odnos do hranjenja arhivskega gradiva.

Zelo pomembno je, kako so pripravljene na obisk. Naj navedem izjavo ene od učiteljic zgodovine osnovne šole, kako pripravi učence na obisk arhiva: »Zelo pomembno je, da so učenci pred obiskom motivirani. Vedeti morajo, kam gredo, kaj bodo tam videli, spoznali in kakšen je pomen arhiva. Poznati morajo osnovne pojme. Le če so učenci motivirani, je uspeh obiska zagotovljen.«¹³ Učiteljica pred obiskom arhiva med učenci izvede anketo, kaj si predstavljajo ob besedi arhiv. Arhiv si predstavljajo kot nekaj starega, zaprašenege, temačnega, s kupi starih listov, starih stvari itd. Po obisku pa znajo povedati, da arhiv niso samo listine, ampak tudi fotografije, plakati, slike, načrti, diskete, plošče, filmi idr., vedo, kdo je arhivist, kaj je arhivski fond, ločijo med pergamentom in papirusom, spoznajo pomen listin, pečatov, urbarjev, nasploh spoznajo vlogo arhivov, predvsem pa, da je to kraj, kjer bodo našli vire za odkrivanje preteklosti (tudi svojega kraja).

Šole obišejo arhiv v okviru kulturnega dneva ali ekskurzije in na isti dan obišejo vsaj še eno kulturno ustanovo (knjižnico, muzej, celjski grad, grad Žovnek, velenjski grad) in tako na samem kraju spoznajo ustanove, ki hranijo različne zgodovinske vire.

Osnovnošolci obišejo arhiv praviloma v 6. ali 7. razredu, nekatere manjše in bolj oddaljene šole pridejo k nam vsaka štiri leta z učenci od 6. do 9. razreda (Osnovna šola Leskovec). Nekaj skupin so sestavljali četrtošolci in petošolci. Največkrat nas obišejo učenci in dijaki celjskih šol, dober obisk je tudi iz savinjske regije (Vransko, Prebold, Šempeter, Petrovče). Od leta 2007 nas vsako leto obišejo tudi Osnovna šola Vrhnika in Osnovna šola Miška Kranjca Ljubljana, lani in predlani so nas obiskali tudi iz Osnovne šole Mirana Jarca Črnomelj in iz Osnovne šole Dravljje Ljubljana in Srednje šole Črnomelj.

Srednješolci nas obišejo praviloma v 1. in 2. letniku, gimnazijci pa tudi v 4. letniku, predvsem tisti, ki se pripravljajo na maturo iz zgodovine.

Največ srednješolskih skupin pride v arhiv na splošno izobraževalno uro, ki jo pripravimo bolj poglobljeno in dopolnjeno kot tisto za osnovnošolce in glede na šolsko usmeritev učne skupine. Srednješolske skupine za utrjevanje rešijo razširjen delovni list za srednje šole.¹⁴

Skupinam, ki za ogled arhiva namenijo malo več časa, predvajamo tudi dokumentarni film o delovanju Zgodovinskega arhiva Celje.¹⁵

Obisk arhivskega skladišča. (Foto: Bojan Rebernik.)

13 Avžner, Zlatka (2010). Osnovna šola Vransko – Tabor: Arhiv kot vir informacij. Prispevek k razvijanju odnosa do vrednotenja in ohranjanja kulturne dediščine. V zborniku: Partnerstva in nove kompetence za poučevanje zgodovine v večkulturni družbi. Zbornik predavanj. Ljubljana: Pedagoški inštitut (uredila Andreja Rihter).

14 Učni list za srednjo šolo, avtorja: dr. Bojan Himmelreich, Bojana Aristovnik.

15 Zgodovinski arhiv Celje, DVD, scenarij dr. Aleksander Žižek, Celje 2006/2007.

Giblјive slike pripomorejo k boljši predstavitvi povedanega. Tudi razstave, v katere smo v predstavitev vključili filme na temo razstave (Mesto v objemu voda, Zima, Celjski olimpijci), so bile bolj dinamične.

Učencem se zelo vtisne v spomin restavratorska delavnica. Ob predstavitvi restavriranja izvedo, da le-to zahteva veliko mero natančnosti in potrpežljivosti, še posebej so začudeni ob podatku, koliko časa se porabi za restavriranje. Učencem je tudi všeč, da v arhivu stopijo med arhivske police, kamor običajni obiskovalci nimajo dostopa. Malo manj pa, da morajo na predstavitvi arhiva stati. Nimamo namreč predavalnice. Le kadar ni obiskovalcev v čitalnici arhiva, jim predstavitev lahko pripravimo tam.

V restavratorski delavnici. (Foto: Zlatka Avžner.)

Osnovnošolci preverijo znanje z učnim listom, ki ga izpolnijo ob koncu dela v arhivu, največkrat pa, ker so časovno omejeni, izpolnijo učni list pri pouku zgodovine pri naslednji šolski uri in s tem ponovijo, kar so se naučili na terenskem delu.

Primer učnega lista za osnovno šolo¹⁶

Zgodovinski arhiv Celje
UČNI LIST

Ime in priimek _____
Šola _____ Razred _____

1. Kaj je arhiv?

a) ustanova, ki hrani časopise in knjige	e) listina
b) ustanova, ki zbira, hrani in daje v uporabo arhivsko gradivo	f) kovanec
c) ustanova, ki hrani pisne vire	g) helikopter
d) ustanova, ki zbira in prodaja materialne vire	h) plakat
	i) gramofonska plošča
	j) načrt
	k) šolska kronika
	l) sodba

2. Arhivsko gradivo je:
K _ L _ _ _ I _ SP _ _ _ N _ K

3. Od naštetih predmetov obkroži tiste, ki si jih je moč ogledati v arhivu:

a) vitezov oklep	4. V čem v arhivu hranimo gradivo:
b) časopis	a) v arhivskih skrinjah
c) fotografija	b) v arhivskih škatlah
d) zapisnik	c) v arhivskih zabojih

5. Sovražniki arhivskega gradiva so:

a) radovedni otroci

16 Učni list za osnovno šolo, avtorja: dr. Bojan Himmelreich, Bojana Aristovnik.

- b) glodalci
- c) močna svetloba
- d) ptičje petje
- e) vlaga
- f) žuželke

6. Kako se imenujejo zaposleni v arhivu?

- a) arhivaciji
- b) arhivisti
- c) kustosi
- d) knjižničarji

7. Kako se imenuje celota gradiva, ki je nastala pri enem ustvarjalcu?

- a) arhivski fond
- b) arhivska mapa
- c) arhivski fascikel
- d) arhivska škatla

8. Kako merimo arhivsko gradivo?

- a) s kubičnimi metri
- b) s čevlji
- c) s tekočimi metri
- d) s kilogrami

9. Kaj je restavriranje?

- a) čas malice v arhivu
- b) odpiralni čas restavracije
- c) odpravljanje poškodb na arhivskem gradivu

10. Arhivi so pomembne kulturne ustanove, ker:

- a) branijo papir pred mišmi
- b) hranijo naš skupni (narodov) spomin
- c) hranijo stare predmete

Na sliki je:

_ R H _ _ S _ _ S _ L _ _ I _ _ E

Primer učnega lista za srednje šole!¹⁷

Zgodovinski arhiv Celje
UČNI LIST ZA SREDNJE ŠOLE

Ime in priimek _____
Šola _____ Razred _____

<p>1. Naštejte ustanove za varstvo kulturne dediščine.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>4. Poskusite navesti definicijo arhivskega gradiva.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>2. Katere od teh v Celju poznate?</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>5. Naštejte ustvarjalce vsaj treh dejavnosti, katerih gradivo prevzema arhiv.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>3. Kaj je arhiv?</p> <ul style="list-style-type: none">a) ustanova, ki hrani časopise in knjigeb) ustanova, ki zbira, hrani in daje v uporabo arhivsko gradivoc) ustanova, ki hrani pisne vireč) ustanova, ki zbira in prodaja materialne vire	<p>6. Od naštetih predmetov obkrožite tiste, ki si jih je moč ogledati v arhivu:</p> <ul style="list-style-type: none">a) vitezov oklepb) časopis

¹⁷ Učni list za srednjo šolo, avtorja: dr. Bogdan Himmelreich, Bojana Aristovnik.

- c) fotografija
- d) zapisnik
- e) listina
- f) kovanec
- g) helikopter
- h) plakat
- i) gramofonska plošča
- j) načrt
- k) šolska kronika
- l) sodba

7. Navedite razliko med predmeti kulturne dediščine, ki jih varujejo muzeji, in tistimi v arhivih.

8. Arhivsko gradivo je:

K _ L _ _ _ _ I S P _ _ _ N _ K

9. Arhivi hranijo arhivsko gradivo zaradi dveh razlogov:

10. V kakšni tehnični opremi v arhivu hranimo klasično (papirno) arhivsko gradivo:

- a) v arhivskih skrinjah
- b) v arhivskih škatlah
- c) v arhivskih zabojih
- č) v predalnikih

11. Kateri so problemi hrambe elektronskega arhivskega gradiva?

12. Pred katerimi škodljivimi vplivi moramo varovati dokumentarno in arhivsko gradivo?

13. Kako se imenuje celota gradiva, ki je nastala pri enem ustvarjalcu?

- a) arhivski fond
- b) arhivska mapa
- c) arhivski fascikel
- d) arhivska škatla

14. Poleg arhivskih fondov arhivi hranimo arhivsko gradivo v

A R _ _ _ _ _ I H Z B _ _ _ _ H

15. Na sliki je:

_ R H _ _ S _ _ S _ L _ _ I _ _ E

15. Kako merimo arhivsko gradivo?

- a) s kubičnimi metri
- b) s čevlji
- c) s tekočimi metri
- č) s kilogrami

17. Kako se imenujejo zaposleni v arhivu?

- a) arhivaciji
- b) arhivisti
- c) kustosi
- d) knjižničarji

18. Kako se imenuje postopek obnavljanja poškodovanega gradiva?

19. Kdo lahko uporablja arhivsko gradivo in kako?

20. Bonton v čitalnici arhiva

21. Iz katerega stoletja je najstarejše gradivo, ki ga hrani Zgodovinski arhiv Celje?

22. Arhivi so pomembne kulturne ustanove, ker:

- a) branijo papir pred mišmi
- b) hranijo naš skupni (narodov) spomin
- c) hranijo stare predmete

Nekaj mnenj učiteljev o obisku arhiva:

»Glede sodelovanja šole z vami tako glede učencev kot učiteljev imamo pozitivne izkušnje. Učenci so pohvalili delo, predvsem so jim bile zanimive konkretne, uporabne stvari. Zanimiva jim je bila predstavitev fonda gradiva, način hranjenja in skrbi za varovanje gradiva in konkretni primeri iz življenja, šole ... Všeč jim je bilo tudi restavriranje gradiva. Morda bi bilo v redu, če bi si vzeli več časa tudi mi in bi lahko tudi sami sodelovali v eni od delavnic, kjer bi to poizkusili, ker bi tako bolj cenili restavratorsko delo in lepše ravnali z viri. Mi sodelovanje podpiramo in se ga veselimo. Pohvalno je tudi to, da omogočate brezplačen obisk, ker imamo stroške s prevozom in tako prihranite staršem nekaj stroškov. Vse pohvale za dosedanje delo.«
(Jerica Dobnik, OŠ Petrovče)

»Vsi učenci, ki so obiskali arhiv, so bili nad predstavitvijo navdušeni. Najbolj jih je pritegnilo skladišče, saj si kar težko predstavljajo, kako je arhivsko gradivo shranjeno. Zanimale so jih različne listine – tista z ogromnim pečatom in redovalnice iz začetka preteklega stoletja. Niso mogli verjeti, da so včasih ljudje pisali tako lepo, za otroke je to nemogoče – tako lepo napisati. Velik vtis je na njih naredila tudi restavratorska delavnica. Vsi ogledi so bili kakovostno pripravljene in zanimivi, tudi razstave, ki smo si jih ogledali, so bile učencem zanimive. Kaj predlagam? Mogoče kakšno delavnico, kjer bi se izdelovale »srednjeveške« listine s pečati, to učenci zelo radi delajo pri krožku. Mogoče bi arhivisti prišli kdaj na šolo, ali k uri ali na krožek, in z učenci delali kaj od predlaganega.«
(Romana Podbregar, OŠ Hudinja)

»Dijaki so si z obiska arhiva najbolj zapomnili arhivsko skladišče in zanimive pisne vire (največkrat omenjajo redovalnico in vzroke izostankov, stare razglednice) ter restavratorsko delavnico. Tisti, ki pa so prišli k vam samo na razstavo, pa vas večkrat zamenjajo kar za muzej. Menim, da je obisk arhiva zelo poučen. Zanimivo pa bi tudi bilo, da bi dijaki konkretno na nekem primeru iz celjske zgodovine videli, kako se gradivo išče, raziskuje. Mogoče bi jim v tej zvezi pripravili tudi kakšne konkretne naloge, da bi sami poiskali gradivo. Tako ne bi bili samo pasivni poslušalci.«
(Barbara Arzenšek, Gimnazija Celje Center)

SKLEP

Predstavljeno je desetletno sodelovanje s šolami in delo s skupinami. Pozitivne izkušnje nas bogatijo, iz negativnih primerov pa se želimo naučiti, kako v prihodnje delati drugače. Predvsem moramo znati prisluhniti predlogom učiteljev in željam skupin in v sodelovanju z njimi pripraviti učene ure, s katerimi bodo učenci/dijaki dopolnili in nadgradili znanje, pridobljeno pri pouku.

Mladini želimo v mozaik spoznanj dodati svoj kamenček, torej poznavanje pomena ohranjanja arhivskega gradiva. Zgodovina je učiteljica življenja (kot so rekli že stari Rimljani).

ni), ki piše svojo zgodbo tudi na podlagi preučevanja arhivskega gradiva, ki ga ohranjamo našim zanamcem kot kulturni spomenik, ki svojega življenjskega cikla v arhivu ne konča (kot zmotno misli večina), ampak ga tu lahko ponovno začne. Svojo zgodbo pripoveduje skozi različne interpretacije, znanstvene študije, razstave, monografije itd. Skozi sintezo in analizo arhivskega gradiva in primerjavo različnih študij lahko spoznamo vzročno-posledično dogajanje v preteklosti, na temelju naučenega lahko v sedanjosti delujemo drugače. »Dejstvo, da je vsa zgodovina človeštva prepletena z uveljavljanjem akterjev družbene moči, ti pritiski pa tvorijo hrbtno stran napredka civilizacije, ki jo je treba nenehno dekonstruirati in s tem ustvariti pogoje za pravičnejše družbene odnose. V sodobni družbi se kaže pozitiven odnos tako do individualne drugačnosti kot do družbene raznolikosti.«¹⁸ Dekonstrucijo nepravilnih zgodovinskih družbenih praks ter priznavanje drugačnosti in različnosti kot vrednote bomo lahko učinkovito uveljavili tudi z dobrim poznavanjem in znanstveno interpretacijo zgodovinskih virov. Interpretacija »zgodb« s preučevanjem arhivskega gradiva o tem, kako je človek živel v različnih obdobjih zgodovine in kakšen je bil njegov odnos do družbenega okolja, v katerem je živel, nam tako lahko posredno pomaga izkušnje in znanje naših prednikov uporabljati v sedanjosti.

S predstavitev našega dela, primerov zgodovinskih virov, dela v restavratsko-knjigoveški delavnici želimo učencem približati pomen arhivskega gradiva, tako da bodo pridobili spoštljiv odnos do naše skupne zapisane (v različnih oblikah, na različnih medijih) kulturne dediščine kot skupnega spomina naroda. Veseli bomo predlogov učiteljev zgodovine pri uvajanju novih učnih vsebin in oblik pri predstavitvi arhivov in arhivske dejavnosti.

VIRI IN LITERATURA

- Budna Kodrič, Nataša in Pešak Mikec, Barbara (2010). Miška Mica v arhivu. Preserje: Morfem. Slovenski arhivi se predstavijo (ur. Bojan Himmelreich in Katja Zupanič). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2010.
- Avžner, Zlatka (2010). OŠ Vrnsko – Tabor: Arhiv kot vir informacij. Prispevek k razvijanju odnosa do vrednotenja in ohranjanja kulturne dediščine, v zborniku: Partnerstva in nove kompetence za poučevanje zgodovine v večkulturni družbi: zbornik predavanj. Ljubljana: Pedagoški inštitut (uredila Andreja Rihter). Brodnik, Vilma (2011). Zgodovinsko terensko delo pri pouku zgodovine. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, Interno gradivo. Dostopno na: <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=6&pID=34&rID=2284> (dostop: 9. 10. 2012).
- Kroflič, Robi. Pomen umetnosti v institucionalni predšolski vzgoji kot del induktivnega vzgojnega pristopa: Vrtec Vodmat in udeleženci projekta »Kulturno zlahtnjenje najmlajših«. Dostopno na: <http://www.vrtecvodmat.si/data/43.pdf> (dostop: 9. 10. 2012).
- Aristovnik, Bojana, Himmelreich, Bojan (2006). Popularizacija dela in vloga arhiva v javnosti. V: Arhivska praksa 9, Zbornik referatov, 19. mednarodno posvetovanje Arhivska praksa Tuzla.
- Aristovnik, Bojana (2006). Popularizacija arhiva skozi vse oblike njegove dejavnosti. V: Hiša pisanih spominov, Jubilejni zbornik ob 50. letnici Zgodovinskega arhiva Celje. Celje: Zgodovinski arhiv Celje.
- Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA), Ur. l. RS, 30/2006.
- Pravilnik o strokovni usposobljenosti uslužbenecv javnopravnih oseb ter delavcev ponudnikov storitev, ki delajo z dokumentarnim gradivom (Ur. l. RS, 132/2006, 38/2008).

POVZETEK

Prispevek predstavlja pedagoško dejavnost v Zgodovinskem arhivu Celje v obdobju 2001 do 2011. Prikaže strukturo obiskovalcev učnih ur v arhivu z regionalnega in starostnega vidika, načine, kako se šole informirajo o možnostih sodelovanja z arhivom, predvsem pa predstavi, kako potekajo obiski šolskih skupin v arhivu. Najpogostejša oblika sodelovanja s šolami v arhivu je splošna izobraževalna ura. Predstavitev arhiva je vedno prilagojena skupinam glede na nivo predznanja, ki ga imajo, pa tudi glede na regijo, iz katere prihajajo. Predstavljen je tudi učni list za učence in dijake in nekaj mnenj učiteljev, ki so s svojimi učenci že večkrat obiskali arhiv.

¹⁸ Kroflič, Robi. Pomen umetnosti v institucionalni predšolski vzgoji kot del induktivnega vzgojnega pristopa: Vrtec Vodmat in udeleženci projekta »Kulturno zlahtnjenje najmlajših«. Dostopno na: <http://www.vrtecvodmat.si/data/43.pdf> (dostop: 9. 10. 2012).